

> ÉPÍTÉSZETI AKCIÓK IDEIGLENES ESZKÖZÖK HOSSZÚ TÁVON

Kukucska Gergely

Témavezető:

Alföldi György DLA

> TARTALOMJEGYZÉK

- > ELŐSZÓ
- > A VÁROSLAKÓK SZEREPE
- > KOMPLEXITÁS ÉS IZOLÁCIÓ
- > KÖZTEREK SZEREPE
- > VÁROSSZERKEZET INTENZÍV INFRASTRUKTÚRÁLIS VÁLTOZÁSA
- > A PUBLIC ART ÉS AZ ÉPÍTÉSZET
- > AKCIÓK, IDEIGLENES ESZKÖZÖK MŰKÖDÉSE
- > FINANSZÍROZÁS
- > ÖNKORMÁNYZATOK ÉS HIVATALI SZERVEK SZEREPE
- > AZ IDEIGLENES ESZKÖZÖK ELŐNYEI
  - >> Építészek, várostervezők, dizájnerek szempontjából
  - >> Tulajdonosok szempontjából
  - >> Önkormányzatok szempontjából
  - >> Helyiek szempontjából
- > ESETTANULMÁNYOK A KÖRNYÉKRŐL
- > BIBLIOGRÁFIA
- > FELHASZNÁLT PÉLDÁK

> ELŐSZÓ

Egyre többet találkozunk olyan aktivitásokkal, amelyek a városi terek használati alternatíváit keresik azzal a céllal, hogy életet és programokat generáljanak az urbánus környezetben. A rejtett téri és társadalmi lehetőségek aktiválása a hosszú távon fenntartható városi élet egyik fontos eleme lehet. A jellemzően alulról indított kezdeményezések karakterükből és lehetőségeikből adódóan főként ideiglenes eszközökkel dolgoznak és leggyakoribb felületeik a városi közterek. Ez a dolgozat ezeket az ideiglenes eszközöket vizsgálja, távolabbi célja az összegyűjtött példák működésének bemutatása az alkalmazott eszközök és a városi életben betöltött szerepük függvényében.

> A VÁROSLAKÓK SZEREPE

A városok születésük óta hatalmi központokként működnek. A 17. században az építészet hivatalos szakmává fejlődik és az építészek - mint az épített környezet tervezésének hivatalos szakemberei - alapvetően a felülről irányított hatalmi szempontok kiszolgálói lesznek. A városok alakulása hosszú időn keresztül olyan központilag irányított tervezési rendszerek függvénye, ahol kizárólag térbeli és strukturális szempontok kapnak helyet. A városlakók legális keretek között a hivatalosan választott képviselőiken keresztül befolyásolhatják (vagy nem befolyásolhatták) a környezetüket, de a humán tényezők, a társas és közösségi működés, mint a város alapvető elemei jellemzően nem szerepelnek a tervezési folyamatban. Nyugat Európában és az USA-ban 60-as években kibontakozó mozgalmak után a rendszer lassú változásnak indul. A 20. század végére Nyugat-Európában a belvárosok megújítása a helyi értékek fejlesztésén túl felismeri az együttműködés (partnerség) fontosságát és azt, hogy a politikai, gazdasági, társadalmi, fizikai és pszichológiai stabilitás alapja ez erős közösségek meglétében rejlik.¹

> KOMPLEXITÁS ÉS IZOLÁCIÓ

Az információs technológiai forradalom hatására a városok fejlődése is felgyorsul. A városlakók és a környezetük (fizikai és virtuális) viszonya egyre komplexebbé válik. A túlzottan bonyolultnak tűnő, összetett működési folyamatok eredményeként az elidegenedés egyaránt jelentkezik az egyes emberek társadalmi és fizikai (épített) környezete iránti elköteleződésben. Az IZOLÁCIÓ¹ során a városlakók eltávolodnak a környezetüktől és a jövőjük alakításának lehetőségétől a demokrácia egyik meghatározó alapjától. Ez a társadalmi eltávolodás és a környezet iránt érzett felelőség hiánya pedig negatívan hat a környezetre, a politikai és gazdasági diszfunkciókhoz hasonlóan a rendszer erózióját vonhatja maga után.

"A tapasztalat azt mutatja, hogy a városi folyamatok bonyolultsága okán a városi ember, védekezésképpen magából a folyamatokban történő részvételből vonja ki magát, melynek eredményeképpen a mindennapos városi élmény, tapasztalhatóan azzá válik, hogy a különféle kihívásokat melyeket közvetlenül környezetünk - fizikai és emberi vonatkozását tekintve - magában hordoz minél ügyesebben és gyorsabban győzzük le."²

---

¹ Hopkins, John: Music-makers and the dreamers of dreams, Routledge, New York, 2005.

² Marsovszky Magdolna: Etnosz vagy démosz? p.4. in: Népszabadság, Hétvége, 2004. július 24.

> KÖZTEREK SZEREPE

A 20. század végére a nyugat-európai városvezetők felfedezik, hogy a közterületek (vagy közterület jelleggel működő területek) fejlesztése a városkép egyik leghatékonyabb eszköze és hosszú távon a magánterületek rehabilitációját is magával vonhatja. A városrendezési programokban egyre nagyobb szerepet kap a közterek revitalizációja.

Példaértékű a katalán fővárosnak Barcelonának az 1980-as évekbeli központi városrészek megújítását célzó rehabilitációs programja. A polgármester Oriol Bohigas tervezőt kéri fel a program koordinálására. A régi várostervezők megbízása nem tűnik előremutatónak és a szűkös anyagi keretek miatt végül a végzős hallgatókat kéri fel a tervezésben való részvételre. A rehabilitációs program felismerve a városi szabad terekben lévő potenciált és a viszonylagos alacsony megújítási költségeket ezekre a területekre koncentrálnak. Barcelona, mint a városi szabadtér-építészet kísérleti laboratóriuma vonult be a köztudatba.

Másik megközelítésből a város közterei a társadalmi együttműködés legalapvetőbb szinterei, ahol a különböző szocio-kulturális rétegbe tartozó és eltérő gazdasági háttérű városlakók szabadon gyakorolhatják a demokrácia alapelveit. A közterek (és a köztér jelleggel működő terek) a társadalom működésének leképezései, ha jól működnek, akkor a város legaktívabb közösségi kommunikáció felületei. A közterek vizsgálatán keresztül lehet megismerni az urbánus környezet alapvető működését.

A Byant park (Manhattan, USA) a 80-as évek végéig egy elhanyagolt és veszélyesnek tekintett városi területként működik. A park 1988-as újratervezése William "Holly" White irányításával történik - White elveit használva: *„Ami az embereket a köztéren leginkább vonzza, az úgy tűnik, hogy a többi ember.”* A tervező csapat parkot átláthatóvá alakítja és kihelyeznek 1000 darab mozgatható széket. Az egyszerű és ismert elemek (székek) a közös városi nappaliban a tér belakásának remek eszközeivé válnak. A városi tér gyorsan megtelik élettel. Jelenleg a túlzott használat és az állagmegőrzés okoz problémát a közkedveltté vált városi köztéren.

Bryant Park (fotó: <http://www.boomsbeat.com/>)

> VÁROSSZERKEZET INTENZÍV INFRASTRUKTÚRÁLIS VÁLTOZÁSA

A motorizáció hatására (Egyesült Államokban a 20-as évek, Nyugat-Európában az 50-es évek) ugrásszerűen növekszik a gépkocsik száma és nőni kezd a forgalom. Az egyre intenzívebb városhasználattal fokozódik a zsúfoltság és érezhetővé válik a környezetszennyezés. Az emberek városközpontokból a külvárosi részekre vagy távolabb költöznek. Napi rutinná válik az ingázás és kialakul az elvándorlás jelensége. A város belső területeinek (mind közösségi és mind magántulajdon) elkezdődik a leértékelődése (szlökkésítés). A modern közlekedés kapcsán egyre több területen jelennek meg a karakter nélküli NEM-HELYEK³ (forgalmi csomópontok, aluljárók, stb.). A gyorsuló életvitel egyre kevesebb lehetőséget ad a közös városi felületeken történő interakcióra és az erre alkalmas terek aránya is csökken.

> A PUBLIC ART ÉS AZ ÉPÍTÉSZET

A 60-as évek mozgalmaival kezdődően a képzőművészek jelentős része társadalmi kérdések felé fordul. A 30-as évektől köztudatban élő Public Art (Köztéri Művészet) jelentése - valamilyen reprezentatív szobor, tárgy elhelyezése a városi tereken - alapjaiban átalakul. A változásokra érzékeny művészek a hivatalos fórumoktól (múzeumok, galériák, kiállítóterek) elfordulnak. Egy részről a természeti táj (Land Art, Robert Smithson munkái) más részről a városi terek, az utcák, a parkok válnak a művészi kifejezés és társadalom kritikájának egyik legfontosabb felületévé (Agnes Denes, 1982, Wheatfield A kísérletezik

³ Tihanyi Dominika DLA Értekezés Kreatív Stratégiák és a Köztéri Művészet Szerepe a Városrehabilitációban (p.28)

városi köztereken, alternatív használatok, nézőpontok vagy éppen városi utópiák után kutatva. Néhány példa: az 1967-ben alakult bécsi Haus-Rucker-Co csoportot és a városi érzékelést módosító munkájuk a Flyhead; az 1968-ban alapított san franciscoi ANT FARM stúdió felfújható kísérleti tere (Inflato Cookbook) vagy akár a Coop Himmelblau ideiglenes térkísérleteit a városi tereken (Soft Space 1970). A kezdeti kísérletezési kedv aztán háttérbe szorul a hagyományos építészeti eszköztár mellett. A nemzetközi építészeti közélet radikális változásokon megy át az elmúlt 1-1,5 évtizedben. Miközben egyes építészek nemzetközi sztárokká válnak, mások új szerepeket és feladatokat keresnek.

Inflato Cookbook, Antfarm Collective (fotó: Ant Farm Collective)

„A gombamód szaporodó kollektívák, a kritikai elmélet új fejleményei, a nyílt forráskódú kultúra és a hacktivism jelölik ki azt a keretet, amelyben az építészet újból politikai jelentőségre tehet szert, túl a hagyományos építés egyre jobban ellenőrzött határain. Ebben a gerilla-atmoszférában az építészek visszatérnek az utcára, hogy többet érjenek el kevesebbel, mint valaha. Ami egykor a modernizmus formális mantrája volt, ma egyszerűen a túlélés eszköze.”⁴

A 2000-es évek elején még csak egy-két csapat próbálgatja a városi közterek alternatív használatában rejlő lehetőségeket. Ilyenek Santiago Cirugeda (később Recetas Urbanas Studio) vagy berlini központú Raumlabor. Ezen aktivisták korai munkássága alapján és a közelmúltban kialakuló gazdasági helyzet hatására egyre több csoport kezd ideiglenes építészeti-művészeti kontextusú köztéri akciókkal

⁴ Pedro Gadanho, Back to the Streets: The Rise of Performance Architecture, DOMUS

foglalkozni (pl. EXYZT, TXP). Sőt már kifejezetten ilyen programokat szervező városi fesztiválok is működnek (pl. 72HOURS), ahol nemzetközi csapatok néhány nap alatt lokális problémára akciószerű válaszokkal reagálnak, installációkat építenek. A kérdés az, hogy mennyire lehet hiteles ez a működés? A karakterükből adódóan nagyon hasonló fizikai eszközrendszerrel dolgozó aktivista csoportok jelenléte milyen szerepet tölthet be a város életében? A látszólag hasonló fizikai eredmények mögött nagyon különböző motiváció, felkészültség és előkészítettség áll.

Spacebuster, Raumlabor (fotó: Raumlabor)

> AKCIÓK, IDEIGLENES ESZKÖZÖK MŰKÖDÉSE

A demokratikusan működő közterek kiváló felületei a közös kommunikációnak és véleményformálásnak, miközben a szociális oldalról közelítő városmegújítás és a köztéri művészetek területei. A köztereken a közösségek tagjai interakcióba keveredhetnek, az egyes építészeti-művészeti eszközök, programok, események aktivitásra ösztönözhetik a közösségek tagjait, változásokat indukálhatnak és jelezhetik a működési anomáliákat, pontszerű működésükkel közép és hosszú távú strukturális tervezési stratégiákat

is támogatnak. Jelenleg azonban bizonytalan a szerepük és nincs még kialakult módszertan. A feltételezettnél jellemzően sokkal bonyolultabb őket végrehajtani őket. A vonatkozó rendelkezések hiánya, a komplex engedélyezési rendszer sok esetben erősen akadályozza a kezdeményezéseket. A csapatoknak sok esetben saját forrásaikból kell előteremtenie az egyes aktivitások megvalósulásához szükséges pénzügyi háttérrel.

> FINANSZÍROZÁS

Az elérhető támogatások általában nem pénzügyiek, hanem építőanyaggal, terület- vagy épületrész használatának felajánlásával történnek (néha a kisebb pénzbeli támogatás is előfordul). A hiányzó pénzügyi erőforrásokat bizonyos mértékig helyettesíti a kreativitás és a lelkesedés. Jellemző az olcsó, újrahasznosított vagy alacsonyabb minőségű adományozott anyagok használata. Szerencsére pozitív értékeket képviselő kezdeményezésekben az önkéntesek részvétele sokat segít a megvalósításban. További finanszírozási lehetőségek: (a) A pályázati keretek között elnyert díjak; (b) Önálló költségvetéssel rendelkező kulturális események, fesztiválok támogatása; (c) A kezdeményezés karakterétől függően nagyobb vállalati támogatások is elérhetőek, ha az esemény kellően nagy horderejű és vélhetően megfelelő reklámértéket biztosít a mecénás cégnek; (d) Működő aktivitások esetén a belépőjegyek, étel és ital árusítás tudja utólag fedezni a megvalósítás költségeit; (e) Az ideiglenes kezdeményezésnek legkomplexebb formája, ha egy hosszú távú tervezési folyamat támogatására készül és a beruházó, üzemeltető vagy tulajdonos (lévén közterületi rendszerekről ezek jellemzően a kormányzat vagy önkormányzat szervezetei) megtéríti az ideiglenes aktivitások költségét.

> ÖNKORMÁNYZATOK ÉS HIVATALI SZERVEK SZEREPE

A területfoglalási engedélyek és a szükséges infrastruktúrák (a víz, csatorna, áram, stb.) biztosítása mind a hivatalon keresztül intézhető. Az ideiglenes használat jogi kategóriája még nem tisztázott és a hagyományos építési engedély megkérése nagyon hosszasan. A beavatkozások nagy része a műfajból fakadóan nem is tudja teljesíteni a jogszabályi követelményeket, ezért az engedélyező szervezet és a kezdeményező fél rugalmas együttműködése szükséges az engedélyek megszerzéséhez. A kreatív félnek meg kell tanulnia a jogi-gazdasági-politikai szervezetekkel kooperálni az ötleteik megvalósítása érdekében. A hivatalos szervezetek ezen túl pedig segíthetnek a helyi szervezetek, energiák, finanszírozási formák és támogatók megkeresésében; Jelentősen meggyorsíthatják az egyes hivatalok közötti információcserét és támogathatják területek megismerését.

> AZ IDEIGLENES ESZKÖZÖK ELŐNYEI

>> Építészek, várostervezők, dizájnerek szempontjából

A köztereken készülő ideiglenes működésű épített eszközökkel az alkotócsoportok bemutathatják kreatív ötleteiket, munkájukat és kísérletezhetnek. Sokkal gyorsabban és kisebb megvalósítási költséggel létrehozhatóak, mint a hosszú távú tervezés eredményei. A szervezési és működési folyamat aktív kapcsolati hálózatépítésre ad lehetőséget mind a szakmai, és mind a szakma gyakorlásához szükséges szervezetekkel. A létrehozott alternatív terek, felületek inkubátorként működhetnek induló alkotók munkáinak bemutatásában.

>> Tulajdonosok szempontjából

Az ideiglenes beavatkozások aktivizálhatják a későbbi beruházásra váró területeket és emelhetik annak értékét. Átalakíthatják a hely képét és segítenek elképzelni a laikusoknak a hasznosítás lehetőségeit. Az átmenetileg hasznosítatlan ingatlan fenntartásával kapcsolatos teendők egy része az ideiglenesen használó szervezetre hárul, egyes esetekben az üresen álló ingatlanokra kimért adó is megszűnik. Korrekt használat során az ingatlan további romlása is megállítható, sőt visszafordítható. Az egyre szaporodó ideiglenes aktivitások rengeteg jó példát mutatnak, de a tulajdonosoknak még mindig számos fenntartásuk van velük szemben. A feleket egyaránt védő szerződések, a jó kapcsolati viszony ápolása, a növekvő számú pozitív példa bemutatása és a részletesen dokumentált jelentősen segíthet a jövőben.

>> Önkormányzatok szempontjából

Az ideiglenes beavatkozások felhívhatják figyelmet a változóban lévő területek várospolitikai, városépítészeti, építészeti értékeire. A helyiek részvételén keresztül segíthetnek az oktatásban, a hivatalos szervek és a helyiek közötti kommunikációban és a közösségi tervezésen alapuló területfejlesztésben. A jelenlegi szabályozási struktúrában egyenlőre nagyon nehezen illeszthető az ideiglenes használatok eszközei. Fontos feladat olyan szabályozási rendszert felépíteni, ahol az köztes használatoknak, az ideiglenes eszközöknek a működése is szabályozott.

>> Helyiek szempontjából

Az ideiglenes eszközök fejleszthetik a köztereket, elmaradt építkezések helyszíneit nyithatják meg a lakosság felé ezzel visszkapcsolva azokat a városi vérkeringésbe. Segíthetnek az embereknek elképzelni, hogyan alakíthatják az otthonaikon túli környezetüket, a várost, ezért nagyon fontos a beavatkozások üzenete. Mintául szolgálhatnak a hosszú távú elképzelések modellezéséhez, bemutathatják a hosszú távú elképzelések vízióit. Az ideiglenes kísérleti eszközök segíthetnek a passzív oktatásban (Do It Yourself - DIY mozgalmak), a városlakók dizájn szókincsének bővítésében és a fenntartható működési formák bemutatásával megkönnyíthetik a későbbi újítások elfogadását.

A felsoroltakon túl az ideiglenes beavatkozások hosszú távú programokhoz képest alacsony megvalósítási költségei olyan próbálkozásoknak ad lehetőséget, melyek során feltérképezhetőek a térhasználati lehetőségek és a helyi közösségek energiái, az emberek viszonyulása a különböző eseményekhez és téri helyzetekhez. A kutatás alapjaiban befolyásolhatja a hosszú távú befektetési elképzeléseket és később támpontot nyújthat a fenntartható működéshez is. Az ideiglenes beavatkozások egyre inkább részévé válnak a tervezési folyamatoknak ezért fontos megtalálni a működő kereteket, modelleket!

A megvalósult ideiglenes akciók, események, installációk elemzésével, a kitűzött célok és az elért eredmények összevetésével, valamint az aktivitások utóéletének a vizsgálatával hasznos vonalvezető hozható létre további kezdeményezések támogatásához.

> ESETTANULMÁNYOK A KÖRNYÉKRŐL

>THE MAGIC Blocks

HELYSZÍN > Románia, Bukarest, CALEA MOȘILO sugárút környezete

DÁTUM > 2010

CSAPAT > Zeppelin Egyesület + Archis Interventions + Point4 + Hackenbroich Architekten

ANYAGOK > festék + osb építőelemek + régi székek + deszka + kavics (A teljes folyamat töredék része volt a megvalósult ideiglenes beavatkozás)

KÖLTSÉGEK > 21.000 Euro

TÁMOGATÓK > Erste Alapítvány, Román Építészet Egyesülete, Nemzeti Kulturális Alap, Goethe Intézet

TÁRGY > A korai hetvenes években Nicolae Ceaușescu bevezeti Romániában az új városrendezési programot (szisztematizálást), hogy megszüntesse a városok és a vidék közötti fejlődési különbségeket. A rendszer településeket és városrészeket töröl el, majd lakóit erőszakkal az újonnan épített panel negyedekbe kényszeríti. A rendezési folyamat Bukarestet sem kerüli el. Az 1977-es földrengés komoly károkat okoz a városszövetben. Az újjáépítés során a történelmi negyed romos házait nem rehabilitálják, hanem lerombolják és vasbeton épületeket emelnek helyettük. Egész városrészek tűnnek el többek között a tervezett közigazgatási szektornak helyet adva. Az átépítések először a város fő artériáit célozzák, így a 1,5 km hosszú Calea Moșilo sugárutat is. Az eredetileg szellős szerkezetű történelmi városrész teljes homlokzatát kilométereken át húzódó 10-15 emeletes panel lakóházak soraival írja felül az új városrendezési program. A panel-negyedek mindenféle idomulás nélkül épülnek bele a régi városszövetbe használhatatlan téri szituációkat eredményezve. A rezsim bukása után a városrendezési program megakad, de a panelházak felépülnek. A házak közötti szétdarabolt köztereknek azonban semmilyen kapcsolata nem marad a történelmi városszövettel. Az 1989-es rendszerváltás utáni szabályozatlan piac helyzet, a burjánzó individualizmus és az elmúlt rendszer erőszakos kollektivizálása gyorsítja a szociális lakótelepek lakásainak privatizálását is, amelyekben a bukaresti lakosság 70 százaléka lakik. A magántulajdonú lakásokból álló panelházak közötti gazdátlan területek, a rendezetlen közlekedési rendszer és a parkolás szabályozatlansága élhetetlen közterületeket eredményez.

A Magic Blocks 2009-ben a Zeppelin Egyesület és az Archis Interventions kezdeményezéseként születik. Célja olyan közösségi tervezésen alapuló beavatkozási rendszert és mintát létrehozni, amivel a volt szocialista panel negyedek közterületeinek rehabilitációja megkezdődhet. A negatív megítélésű, elzárt és elhanyagolt lakótelepi területek komoly potenciált rejtenek magukban. A zárványok karaktere speciális alapja lehet egy attraktív városi közterületrendszernek, aktív felületet biztosítva

környékelieknek és befektetőket vonzva a területre támogatva a városrész folyamatos újjáélesztését. Az elképzelések szerint három lépték - a város léptékű stratégia; az adott területre kidolgozott modell; és az azonnali ideiglenes pontszerű beavatkozások - összehangolása lehet hatékony eszköz a revitalizációban.

Az átfogó terv javaslata alapján a történeti városrész és a panelházak kaotikus közterületeinek egészséges összekapcsolásához létre kell hozni egy átmeneti zónát, ezáltal kialakulhat egy jól működő köztérhálózat, ami újra össze tudja kapcsolni a szétdarabolt negyedeket. Az átmeneti zónában kereskedelmi-, közhasználati- és lakófunkció fejlesztése valósulhat meg, míg a korábban elzárt blokkok mögötti terület fontos terepe lehet a közösségi működéseknek (közösségi kertek, sport, szabadidő, stb.).

A felvázolt rendezés és tematika alapján pontszerű beavatkozásokat hajtanak végre a Calea Moșilo sugárút környezetében. Az ideiglenes beavatkozás egy szimbolikus válasz a valós problémákra, de olcsó és azonnal megvalósítható, összefügg az átfogó tervezési elképzelésekkel és a későbbi projekt modelljeként szolgál és képes bevonni a helyi közösségeket.

Az első fázisban 4 helyszínen készülnek mikro-beavatkozások. (1) Az "átjáró a két világ között" a projekt során galériává alakított és narancssárgára festett átjáró. (2) A "közösségi hely" - egy új háló, felfestett tengő pálya és a Studio Basar bútorai alakítják át a gépkocsik és üzemi épületek közé szorult teret közösségi térré. (Ennek volt a legpozitívabb fogadtatása) (3) "Lépj a fűre" - egy lépcsőbútor szabotálja az alacsony kerítéssel lekerített városi zöldterületet a fűre invitálva és jelképesen mutatva a valósi városi terek szükségességét. (4) "Egy városi nappali" - kavicsal feltöltött medence, újrahasznált székek és egy képeret idézik az otthonos nappali hangulatát (Nem szerették a helyiek).

UTÓÉLET, MŰKÖDÉS > A program köztéri ideiglenes eszközeinek egy része eltűnt vagy megrongálódott azóta, néhányat a helyi lakók gondozásba vettek és használnak. Az egyes elemek csak folyamatos karbantartással alkalmasak hosszabb távú köztéri jelenlésre, ellenkező esetben a gyors amortizáció miatt olyan minőséget képviselnek, ami ellenkező az aktivista csapat köztér revitalizációs törekvéseivel.

MEGJEGYZÉS > Az ideiglenes eszközök használatánál az olcsóbb és egyszerűbb megoldásokból fakadó gyors tönkremenetelt csak folyamatos gondozással lehet ellensúlyozni. Ellenkező esetben az épített elemeket érdemes elszállítani, mert gyors tönkremenetelükkel tovább erősítik az közterület elhanyagoltságának érzetét.

Magic Blocks helyszínrajz, beavatkozások helye

Magic Blocks átadásakor, 2010 (fotó: Magic Blocks)

Magic Blocks, 2014 (fotó: Kukucska Gergely)

>THE GENERATOR

HELYSZÍN > Románia, Bukarest, Aviatiei negyed (2009), Verona terasz (2010)

DÁTUM > 2009 - 2010

CSAPAT > Studio Basar (Alex Axinte, Cristi Borcan, Tudor Elian, Radu Lesevschi, Diana Stănciulescu)

ANYAGOK > osb építőelemek

KÖLTSÉGEK > nincs információ

TÁMOGATÓK > Magic Blocks program

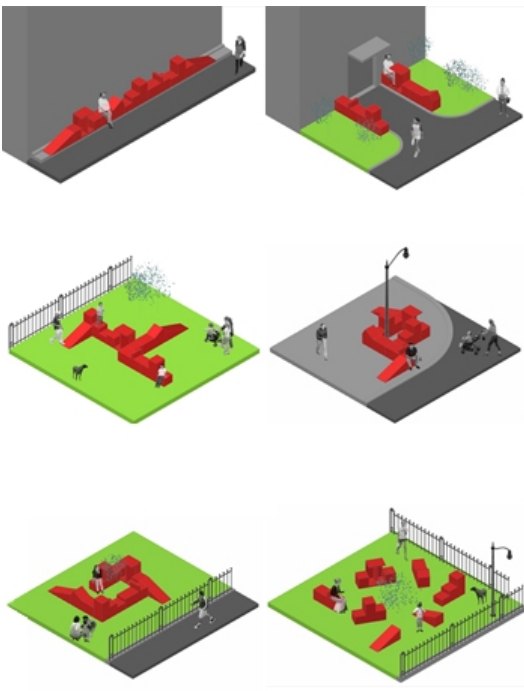
TÁRGY > A beavatkozás egy esettanulmány része a Aviatiei negyedben. A Studio Basar csapata már több vitát kezdeményezett a területen rendkívüli lakógyűlések keretében, ahol a szocialista lakótelep problémáival (részletesen: Magic Blocks programban) foglalkoznak. Itt mutatják be a Zeppelin Egyesület és a Archis Interventions által kezdeményezett Magic Blocks programot. A The Generator olyan eszköz kíván lenni, ami mintaként használható a volt szocialista lakótelepi lakóközösségek pangó és elhanyagolt közterületeinek rehabilitálásában. Az eszköz ideiglenes használatra, OSB építőlemezekből készült és a program színeihez igazodó élénk narancssárga színű elemekből épült fel. A variálható elemrendszerrel (szék, asztal, fotel, sakktábla, szócső, pódium, gyerek mászóka) egyszerű téri helyzetek alakíthatóak ki. Először az Aviatiei negyedben egy konfliktus mentes területén egy panelház oldalában hosszanti elrendezésben lettek telepítve.

UTÓÉLET, MŰKÖDÉS > A The Generator eredeti helyszínén 9 hónapig működött, majd a közterület-fenntartó szervezet az elemek eltávolítását rendelte el. A csapat beszámolója szerint a köztéri építőelemek újra kiüresedett közterületet és elkeseredett lakókat hagytak maguk után. A The Generator a Magic Blocks esemény további beavatkozásaihoz kapcsolódtak.

MEGJEGYZÉS > A Studio Basar csapata számos ideiglenes köztéri akció kezdeményezője, ezek jelentős része valamilyen fesztivál vagy átfogóbb program részeként valósulnak meg! A bukaresti beavatkozások nagy része a belvárosában és főként a Verona utca környezetében a Street Delivery fesztiválon valósul meg. A csapat jelenleg egy komplex lakótelepi rehabilitációs programon dolgozik.

The Generator (fotó: Zeppelin)

The Generator, Összeállítás (Studio Basar)

>TabloID

HELYSZÍN > Bulgária, Szófia tartomány, Pancherevo tó észak-keleti partja

DÁTUM > 2011 nyara -

CSAPAT > Transformatori + önkéntesek

ANYAGOK > 1 fázis: drótháló + helyszínen talált kövek + pallók + festék; 2. fázis: jövőben

KÖLTSÉGEK >

TÁMOGATÓK > helyi magáncégek +alapítványok + BOSCH Ltd.

TÁRGY > A kezdeményezés itt nem egy városi területre irányul. 1977-ben a Pancherevo tó adott helyszínt kajak-kenu világbajnokságnak. A területet felkészítették az eseményre és többek között egy vasbeton építmény is felépült. Az 1989-es politikai változások után a tó partján működő sportegyesületek tönkrementek, a terület pedig ellepte a szemét, a lelátókat lassan benőtte a növényzet. A terület azonban továbbra is szabadidő sportokat űző városi emberek egyik kedvelt helyszíne marad.

2010 nyarán a bolgár Transformatori aktivista csoport 70 önkéntessel megkezdi a Pancherevo tó partján lévő zöld terület tisztítását. Rendezik a terület növényállományát, támfalakat építenek a talajcsúszás megakadályozására és a helyszínen található tóparti kövekből, drótból és pallókból ülőhelyeket telepítenek a zöldterületre. A környező aszfalozott parkolót is kitakarítják és közösségi játékokat festenek fel a szabad felületekre.

UTÓÉLET, MŰKÖDÉS > A kitisztított parti terület ezután több közösségi programnak és workshopnak ad helyet, ezeknek egyik része a területen található vasbeton építmény újrahasznosításának a lehetőségével foglalkozik.

MEGJEGYZÉS > A csoport főleg városi közterület vagy közterület jellegű helyek aktivizálásával foglalkozik, célja humanizálni ezeket a tereket és a legegyszerűbb eszközökkel (festés, takarítás, egyszerű szerkezetek) megteremteni a használhatóság feltételeit.

<https://www.facebook.com/groups/154787497924678/?fref=ts>

НЕДЕЛЯ ПО НИКОЕ ВРЕМЕ

/първа творческа работилница, проект "ТаблоID"/
12.06.2011г., 16.00 – 20.00 часа, до таблото на панчаревското езеро

Уважаеми граждани, колеги и приятели,

Екипът на проекта "ТаблоID" разчита на Вашата креативност и Ви кани да участвате при вземането на решения за бъдещето на таблото и прилежащия му терен като се включите в измислянето с:

идеи за спортна площадка
идеи за зелените площи
идеи за таблото
идеи за сметосъбирането
идеи за тоалетна
идеи за други идеи....

Не защото екипът е безидеен, а защото мястото е на всички нас и всеки би могъл да бъде съпричастен към околната и градска среда...

ПРОГРАМА:

16.00 – 17.00 – измерване на таблото и терена с рулетки
17.00 – 18.00 – създаване на реална проблемна карта (маркиране на проблемните места с парчета сигнална лента и мрежа, изработване на списък с проблемите на таблото и района)
18.00 – 19.00 – брейнсторминг – генериране на идеи за таблото и района
19.00 – 20.00 – игра на народна топка/бадминтон

За мозъчно подхранване сме приготвили студен билков чай и бисквити, но вие също бихте могли да ни изненадате с нещо вкусно. Очакваме ви!

TabloID model (fotó: facebook)

TabloID workshop (fotó: facebook)

>Valyo Busz

HELYSZÍN > Magyarország, Budapest, Duna-part

DÁTUM > 2014

CSAPAT > VaLyo Egyesület + önkéntesek

ANYAGOK > Steyr Citybus + városi aktivitásokhoz alakítható belső TÉR

KÖLTSÉGEK > 600.000Ft + anyag szponzoráció

TÁMOGATÓK > Magánvállalkozások + hírportál

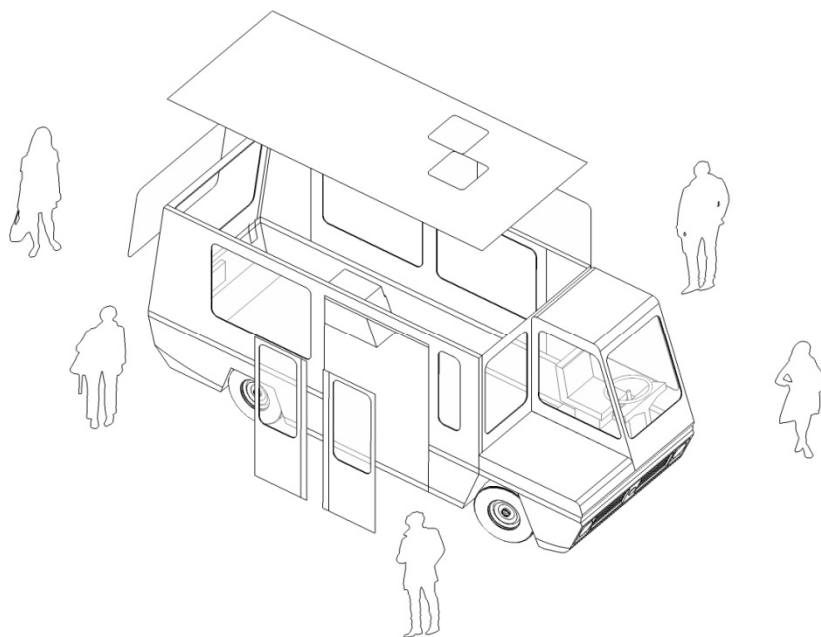
TÁRGY > Egy 29 éves forgalomból kivont Steyr reptéri busz újraélesztésével próbálkozik a Valyo Egyesület. Olyan városi mozgó műhelyt tervez, amivel a csapat számára kiemelten fontos Duna parti területeket aktív felületté lehet ideiglenes változtatni megmutatva a folyóparti területekben rejlő lehetőségeket. A buszra attraktív külső megjelenése és a variálható belső tere miatt esik a választás. A cél úgy átalakítani és felszerelni (áram, víz, stb. biztosítása), hogy ad-hoc jelleggel is képes legyen különböző közösségi, kulturális események, kültéri akciók, építések támogatására, más szóval az infrastruktúra létrehozása. Az alapvetően városi jármű olyan helyzetekben válik aktív köztéri eszközzé, amikor az alapvetően más használati módra kialakított (pl. a felső és alsó rakpartokon lévő parkolóhelyek.) felületeken a legális keretek határain mozogva próbálja megmutatni a kreatív városhasználati alternatívákat. (A járműszerű működéssel elkerülhetőek például a területfoglalási engedélyek megkérése, ami sokszor lassítja a programok kivitelezését.) Steyr első alkalommal a Petőfi híd alatti terület Switch nevű programjának támogatásában vesz részt, majd a műhelyben történő átalakítás után a téli-tavaszi időszakban szauna készül a belső térben, hogy a hétvégi parkoló díj mentes időszakokban az előre regisztrált városiaknak kellemes szaunázási lehetőséget kínáljon a Duna-parti kilátással. A program sikeressége miatt meg kell nyújtani az üzemeltetési időszakot. A 2 hónapos működés után az elemekből szerelhető szauna kabin kikerül a buszból. A Steyr és a Valyo további aktivitásokra készül.

UTÓÉLET, MŰKÖDÉS > A fiatal egyesület működésében a Steyr túlzottan nagy hangsúlyt kap a működtetéséhez és fenntartásához kapcsolódó teendők miatt, ami jelentősen elvonja az eredeti célokról a csoport energiáit. A forgalomba visszahelyezés után felmerülő működtetési költségeket jelentősek. Az egyetlen megoldás, ha valamilyen profitorientált tevékenységet képes a csoport a busz mellé rendelni, amiből fedezni tudja a fenntartási költségeket. A tavasz és nyár folyamán további kulturális események támogatásában vesz részt a mozgó műhely: A Fiatal Írok Szövetségének köztéri rendezvénysorozatának központja és a Duna part Lánchíd pesti hídfőjénél szervezett mikro-fesztivál bázisa.

Valyo Busz - Steyr (foto: facebook)

Valyo Busz, Robbantott ábra

> **BIBLIOGRÁFIA**

> NYOMTATOTT

KREATÍV STRATÉGIÁK ÉS A KÖZTÉRI MŰVÉSZET SZEREPE A VÁROSREHABILITÁCIÓBAN

TIHANYI DOMINIKA DLA ÉRTEKEZÉSE | 2012

A SZABADTEREK SZEREPVÁLTOZÁSA A NAGY EURÓPAI VÁROSMEGÚJÍTÁSOKBAN

BALOGH PÉTER ISTVÁN DLA ÉRTEKEZÉSE | 2012

SPATIAL AGENCY | OTHER WAY OF DOING ARCHITECTURE

NISHAT, AWAN, TATJANA, SCHNEIDER, JEREMY, TILL

ROUTLEDGE | 2001

URBAN INTERVENTIONS

PERSONAL PROJECTS IN PUBLIC SPACES

GESTALTEN | 2012

URBAN REPORT #3 | THE PIONEERS OF EMERGENT PRACTICES

URBAN PIONEERS

TEMPORARY USE AND URBAN DEVELOPMENT IN BERLIN

SENATSVÉRWALTUNG FÜR STADTENTWICKLUNG

> DIGITÁLIS

URBAN TACTICS | TEMPORARY INTERVENTIONS + LONG TERM PLANNING

KILLING ARCHITECTS

<http://www.killingarchitects.com/urban-tactics-final-repor/>

BACK TO THE STREETS: THE RISE OF PERFORMANCE ARCHITECTURE

PEDRO GADANHO

<http://www.domusweb.it/en/op-ed/2011/09/21/back-to-the-streets-the-rise-of-performance-architecture.html>

AZ ÉPÍTÉSZET MINT PERFORMANSZ | ÚJ SZEREPEK A KITÁGULÓ ÉPÍTÉSZETI TÉRBEN | TRANZIT BLOG

POLYÁK LEVENTE

http://tranzit.blog.hu/2012/01/31/az_epiteszet_mint_performansz_uj_szerepek_a_kitagulo_epiteszeti_terben

SUPERFLEX | TOOLS BOOK | 2002

http://superflex.net/tools/superflex_tools_book

A KÖZTÉR ÚJRAFELOSZTÁSÁNAK REFORMKÍSÉRLETEI A NYUGATI VILÁGBAN | 2012

BARDÓCZI SÁNDOR

<http://epiteszforum.hu/a-kozter-ujrafelosztasanak-reformkiserletei-a-nyugati-vilagban>

A MÁSIK VÁROS

IMPEX | SOMOGYI HAJNALKA ÉS SZEMEREY SAMU

http://www.impex-info.org/text/masikvaros_hu.html

VÁROSI FESZTIVÁLOK, MINT A KÖZÖSSÉGI TERVEZÉS AKTÍV ESZKÖZEI

<http://urbanfestival.blok.hr/13/en/urbanfestival13-back-to-the-square/>

> FELHASZNÁLT PÉLDÁK

RAUMLABOR

<http://www.raumlabor.net/>

RECETAS URBANAS

<http://www.recetasurbanas.net/v3/index.php/es/>

KIOSQUE

<http://neuesvomkiosque.tumblr.com/page/2>

72 HOUR URBAN ACTION

<http://www.72hoururbanaction.com/>

ZEPPELIN

<http://e-zeppelin.ro/>

STUDIO BASAR

<http://studiobasar.ro/>

TRANSFORMATORI

<http://transformatori.net/?lang=en>

VALYO

<http://valyo.hu/>

PLACCC

<http://placcc.hu/>